

VITTEPRAETJE

mededelingen
voor en door de leden van
HERDEREWICH
oudheidkundige vereniging

VITTEPRAETJE

1e jaargang - nr 1 - september 1996
mededelingen 64

Inhoud	blz
Inhoudsopgave/agenda	1
Hoe komen ze nou aan zo'n naam.	2
Bij de start..., door de voorzitter	3
Mededelingen nr 64	4
Welkom in Huizen, de stad aan het water, de najaarsexcursie	5
Lierke Plezierke, een verslag	6
De groenteveiling van Harderwijk door J. van der Spek	9
Lezing tijdmeting, ledenbijeenkomst	15
Holland	15
Contactadressen werkgroepen	16

AGENDA

12-09-1996 (donderdag) Ledenbijeenkomst Plantagekerk, 20.00 uur

Lezing over tijdmeting door de heer F.J.Reith uit Ermelo (zie blz 15)

14-09-1996 (zaterdag) Open Monumentendag. Ditmaal een fietstocht langs de verschillende kerken van Harderwijk.

05-10-1996 (zaterdag) Excursie naar Huizen (N-H). Start met eigen vervoer te 13.30 uur. Zie verder blz 5.

12-11-1996 (dinsdag) Ledenbijeenkomst Plantagekerk, 20.00 uur

Lezing over "Kunstzinnig leven op de Veluwe?" door de heer Klaas Roodenburg.

15-11-1996 vóór deze datum uw kopij voor VITTEPRAETJE voor het 1e kwartaal 1997 bij het secretariaat!

Hoe komen ze nou aan zó'n naam...

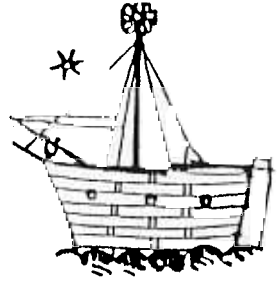
---

dat vraagt u zich wellicht af ?

Daarom een korte verklaring.

Het geheel is een taalkundige vrijheid gebaseerd op het logo van de vereniging, 'de Kogge'. Zoals u weet komt dit van het oude stadszegel van de Stad Harderwijk.

Met de kogge, een schip uit de Hanze-tijd, voeren Harderwijker kooplieden naar o.a. Scandinavië om handel te drijven.

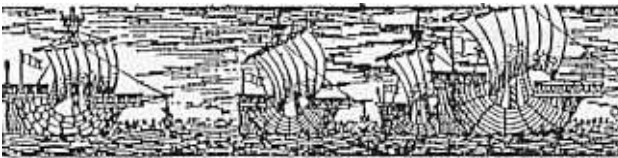

Op de zuidpunt van het Zweedse schiereiland Schonen, kreeg Harderwijk een eigen 'Vitte'. Dit is een stuk land waarop kooplieden woonden en werkten. Er stonden pakhuizen, winkels, kramen en werkplaatsen, voor bijvoorbeeld timmerlieden, schoenmakers en kleermakers.

Op de Vitte woonde ook de voogd. Hij zorgde ervoor dat de bewoners zich aan de wetten hielden. Hij was de rechter die bij ruzies besliste wie er gelijk had. Bij een vechtpartij of diefstal moest hij als politieagent optreden en proberen de zaak op te lossen. Er golden dezelfde wetten en vrijheden als in de stad Harderwijk.

De kooplieden waren soms maandenlang van huis en hadden tijdens hun verblijf op de Vitte elkaar veel te vertellen. Ook na terugkeer van de reis werden er, als zij elkaar in de stad troffen, vele (soms sterke) verhalen verteld.

De Vitte, een plaats uit een ver verleden en ver weg gelegen van Harderwijk. Hier dus de relatie *Vitte - Kogge - Herderewich*.

Is niet het gezegde: "Wie verre reizen maakt, kan veel verhalen". Verhalen vanuit de historie, van ver weg in tijd, vanuit het verleden. Typisch iets waar een oudheidkundige vereniging naar op zoek is.

Praats of een praatje (praetje) is een kort gesprek over alledaagse dingen. Maar ook een bezoek brengen of men zegt het over iemand die iets onbelangrijks meedeelt. Een praatje is ook het gesprokene zelf, het kunnen verzinselfs zijn of verzonden verhalen, een korte verhandeling maar ook een causerie.

Beschouw 'VITTEPRAETJE' als een middel om elkaar verhalen uit het verleden te vertellen of mededelingen te doen. Daar zullen best wel eens verzinsels bij zijn, maar wij zullen met de ondertitel "door leden voor leden" proberen elkaar niets op de mouw te spelden. Ook uw verhaal is belangrijk. Laat u horen, enne...bedenk dat niet iedereen verhalen hoeft te kunnen schrijven. Dat maken wij er eventueel wel van. Veel plezier met VITTEPRAETJE!

*****

Bij de start..., door de voorzitter

U heeft het eerste nummer in handen van wat - naar het bestuur hoopt - hèt orgaan moet worden van ons aller Herderewich.

Het is de bedoeling dat *Vittepraetje* als kwartaalperiodiek verschijnt als het blad van en voor ons allemaal. Eenieder die iets te melden heeft dat past binnen het kader van onze vereniging, krijgt de ruimte.

Herderewich heeft eerder een blad gekend dat enkele malen per jaar verscheen, de *Kronieken*, maar bij gebrek aan kopij is deze uitgave een langzame, maar zekere dood gestorven.

Toch heeft uw bestuur - op instigatie van onze secretaris - de moed opnieuw een eigen blad te lanceren, omdat dit de band met de leden kan verstevigen, de belangstelling voor actuele zaken kan gaande houden en informatie kan verschaffen over die activiteiten, die vaak alleen bekend zijn bij direct betrokkenen, bijvoorbeeld bij leden die de werkgroepen vormen.

Ervaringen van zusterverenigingen wijzen uit dat van een verzorgde uitgave wervende kracht uitgaat en nieuwe leden heeft Herderewich hard nodig! Voor een 'net jasje' en goede presentatie zorgt uw bestuur; voor een kwalitatief goede inhoud zijn alle leden, dus ook uzelf, mede-verantwoordelijk.

Vittepraetje gaat van start in het jaar waarin een uiterst belangrijk werk van hoge kwaliteit beëindigd is, namelijk ons Jaarboek. Dit verscheen van 1990 t/m 1995. Herderewich heeft met deze zes edities eer ingelegd.

De mensen die het vele werk voor dit jaarboek hebben verzet, verdienen alle lof. Ik betuig dan ook mijn welgemeende dank aan mevrouw Bolten en de heren Van Hell, De Jong en Van der Wiel.

Ik besluit met ons *Vittepraetje* succes toe te wensen.

Jan J. Hilbers

Mededelingen nr 64

---

1. Van de bestuurstafel:

De penningmeester laat weten dat hij na .. jaar trouwe dienst, tijdens de komende Algemene ledenvergadering (febr 1997) zal aftreden en niet herkiesbaar zal zijn. Dit besluit wordt natuurlijk door het bestuur geëerbiedigd, maar zij wordt hierdoor wel incompleet.

Tenminste, als zich voor die tijd geen kandidaat (m/v) voor deze functie heeft beschikbaar gesteld. Volgens de huidige penningmeester vergt deze functie zeker niet veel (vrije) tijd.

Wie o wie voelt iets voor deze job? We maken het vroegtijdig bekend om de vergadering de gelegenheid te geven in februari 1997 de beste te kunnen kiezen uit veel kandidaten. Deze persoon moet tenslotte de huidige penningmeester vervangen! Oh ja.... in het bestuur heeft pas één vrouw zitting!

De secretaris maakt bekend dat er, nu Vittepraetje verschijnt, in principe geen losse convocaties voor ledenbijeenkomsten meer verschijnen. Als Vittepraetje uitkomt zal op blz 1 (bij de inhoudsopgave) de agenda voor het komende kwartaal zijn opgenomen. Indien nodig zal er in dezelfde uitgave nader aandacht aan een agenda-onderwerp worden besteed. Als u meteen het gehele kwartaal overneemt in uw eigen agenda/kalender, bent u precies op de hoogte. Wel zal in de plaatselijke huis aan huis bladen en op de kabelkrant meer aandacht worden besteed aan de activiteiten van Harderewich. Komt u er niet uit, een telefoontje naar de vereniging kan ook altijd nog.

2. Van de werkgroepen:

De werkgroep Open Monumentendag heeft voor de tiende maal de Open Monumentendag Harderwijk georganiseerd op 14 september 1996.

Ditmaal in de vorm van een fietsroute langs de verschillende kerken van Harderwijk welke voor deze dag geopend zullen zijn. Let u op de aankondigingen in de verschillende bladen.

Kleine historie

De werkgroep Groenteveiling heeft haar werkzaamheden afgerond en zichzelf opgeheven. Het resultaat leest u in een verslag op blz. 9 e.v.

Het wachten is nu op afronding van de werkgroep callicotfabriek met een verslag door de heer J. Kooiman.

De heer J. van der Spek laten weten dat zijn onderzoek naar het Lager Onderwijs te Harderwijk vanaf 1800, inmiddels vormen begint aan te nemen. Hij houdt ons op de hoogte.

3. Van de excursiecommissie

De excursiecommissie heeft als najaarsexcursie gekozen voor een bezoek aan het Gooise dorp Huizen. Zie de mededeling op blz 5.

4. Verkoop oude kronieken.

Er zijn nog enkele oude kronieken te koop, alleen voor liefhebbers!

Op iedere ledenbijeenkomst heeft de penningmeester er wel een paar bij zich voor de verkoop. Voor de prijs hoeft u het niet te laten.

@@

WELKOM IN HUIZEN, DE STAD AAN HET WATER

Op zaterdag 5 oktober organiseert Herderewich, de oudheidkundige vereniging voor haar leden de najaarsexcursie.

De excursiecommissie heeft na de lange rit naar Lier (B) in het voorjaar, gekozen voor een doel dichtbij en wel het zich stad noemende dorp Huizen.

Huizen is al heel oud. De eerste nederzetting moet er al in de 10de eeuw geweest zijn. Het eigenlijke ontstaan ligt dicht bij het jaartal 1400. Huizen komt aan zijn naam doordat de bewoners al vroeg in stenen onderkomens - huizen - woonden, dit in tegenstelling tot omliggende dorpen waar de bewoners nog in plaggenhutten huisden.

Huizen is uitgegroeid van een kleinere gemeente naar een woonplaats voor 42.000 inwoners, schitterend gelegen aan het Gooimeer met jachthavens en een boulevard.

Nieuw en oud Huizen lopen soepel in elkaar over. Dat Huizen vroeger een vissersdorp was is lang niet bij iedereen bekend, maar is heel goed te zien bij een wandeling door de oude Vissersbuurt, langs de oude haven en in de musea. Het Bakkerijmuseum, het Huizer Klederdracht Museum en het Huizer Museum geven een goed beeld van de bijzonder rijke klederdracht (met steeds groter wordende vrouwenmutsen) en de sfeer van het leven in die tijd.

Wat we hiervan te zien krijgen is aan de excursiecommissie, we laten ons verrassen. Natuurlijk is er tijd voor een natje en droogje maar dan moeten we wel op tijd vertrekken. Het vertrek is gepland op 13.30 uur vanaf de bekende parkeerplaats aan de Vondellaan/Cremerstraat t.o. winkelcentrum Stadsdennen. We rijden met eigen vervoer. Wilt u bij aanmelding voor deze excursie s.v.p. opgeven of u wel of geen eigen vervoer heeft en of u meerrijders wilt/kunt hebben; zo ja: hoeveel.

Natuurlijk bent u er ook weer bij!

Resumé:

Excursie Huizen, zaterdag 5 oktober 1996, vertrek 13.30 uur,
vanaf winkelcentrum Stadsdennen, parkeerplaats Vondellaan/Cremerstraat

Opgave: excursiecommissie tel 0341 - 421786 of 0341 - 416828

Kosten f 10,00 per persoon, te voldoen bij vertrek.

LIERKE PLEZIERKE

het Belofte Land

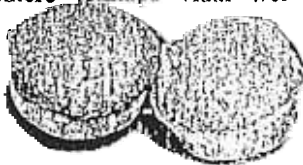
Na de lezing op 10 april over de geschiedenis van Vlaanderen en de provincie Antwerpen, waarin de stad Lier een plaats heeft gevonden, was het op zaterdag 27 april dé dag voor een bezoek aan die stad.

Een verslag:

Onder een stalende zon verzamelden zich rond 07.45 uur 39 Herderewichse "dagenmelkers" voor de tocht naar de stad Lier, waar de sappige Nete-oeveren de huiskamer en de blauwe hemel het plafond zijn. Met bovenstaande wijze van uitdrukken is meteen één van Liers grote zonen, *Felix Timmermans*, de geestelijke vader van *Pallieter*, geïntroduceerd.

Na ruim twee uur rijden zat het gezelschap in het voormalige graanpakhuis aan de koffie met een Liers vlaaike.

Voor sommigen, die grote goesting hadden, was deze lekkere *zinnaps* vlaai wel een desillusie.

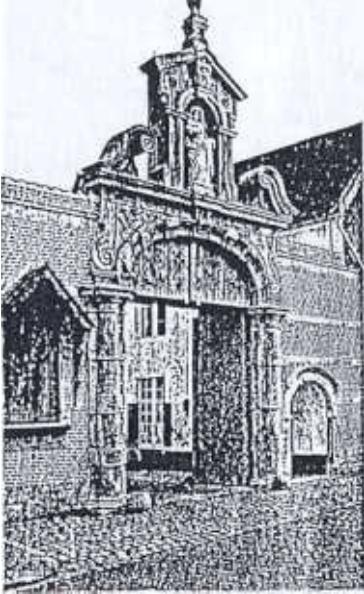

DE WERELDBEROEMDE ZIMMERTOREN

In twee groepen, ieder met een bekwame en enthousiaste gids, rap de stad in. Langs de «Paardendrink» en de Zimmertoren, herinnering aan een merkwaardige uurwerkfanaat, naar de serene stilte van het Begijnhof.

In afmeting een kleine, af te sluiten, stadswijk. Huisjes met vrolijk toegepaste heiligen-namen, niet te verwarren met heilige huisjes, een (brand-)steegje het « Hemdsmouwken», de fraaie maar zeer aan restauratie toe zijnde kerk en de kruiswegborden met in woord en beeld wel zeer plastische beschrijvingen van het lijden van de Heer.

Begijnhof - Hoofdingang

Vervolgens langs de ijzeren schaapskudde -symbool voor de scheldnaam van de Lierenaren- naar de Sint Gummaruskerk.

Gummarus, een edelman uit het naburige Emblem, een braaf man met een 'kwaai wijf' met de veelzeggende naam Grimmara, heeft vele wonderen op zijn naam staan.

Het weer samenvoegen van een doorgezaagde boom is daarvan niet de geringste.

Voor rationele Harderwijkers met bewust of onbewust calvinistische wortels is het gemak waarmee onze zuidelijke taalgenoten met waarheid en verdichtels omgaan, betoverend. Enerzijds is er de openlijke twijfel aan wat Gummarus wordt toegeschreven en aan het in Lier in 1496 gesloten huwelijk tussen Philips de Schone en Johanna (de waanzinnige) van Castilië;

anderzijds is er de jaarlijkse Gummarusprocessie en is er het feest met toeters en bellen ter gelegenheid van de 500e herdenkingsdag van het genoemde huwelijk. Heden en verleden lijken er een harmonisch geheel.

Dat de stad zijn verleden in ere houdt is ook te zien in de wekelijkse visafslag, hoewel de Nete alleen nog voor sportvissers enige aantrekkelijkheid heeft.

De lunch in het pakhuis «De Fortuin», opgesierd met desgewenst het plaatselijke Cavesbier was een ontspannen gebeuren.

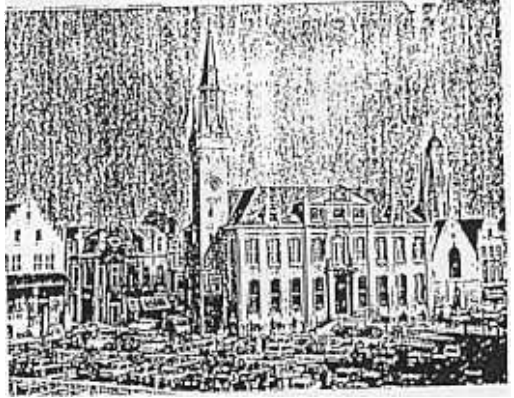
's Middags stond ondermeer het stadhuis (1740-1745) op het programma. Van oorsprong de lakenhal (1367) en later vele malen vertimmerd.

In de hal van het gebouw staat een werkstuk van een andere beroemde inwoner: *Lodewijk van Boeckel*. Een metalen sculptuur van het gevecht tussen een adelaar en een draak.

Prachtig is ook de eikenhouten rococo-wenteltrap zonder enige ondersteuning. Het letterlijke en figuurlijke meesterstuk van een schrijnwerkersgezel. De raadzaal werd door de gids ondubbelzinnig de zaal der illusies genoemd. Deels sloeg dit op bouwkundige zaken en kunstwerken die niet zijn wat zij lijken; het andere deel sloeg op het werk van de raad dat wel eens meer droombeeld dan werkelijkheid is.

Opvallend was de zetelopstelling: op één rij de forse stoelen van de burgemeester(v) en de schepenen.

Daarvoor in een halve cirkel de stoelen van de meerderheid. Daaromheen in een halve cirkel, op de tweede rang, de plaatsen van de oppositie. De illusie van een regentenbestuur dat samen met de meerderheid de dienst uitmaakt, of werkelijkheid?

Werv - Kleine Nete

Vroeg of laat is er in elke excursie het chaosaspect. Dat houdt Herderwisch menselijk.

De plaats waar de bus zou staan was bij een groep niet goed doorgekomen. Dat gaf aanleiding tot het nodige heen en weer geloop en gerij. Maar met een half uur vertraging werd dan toch de thuisreis aanvaard.

Dankbaar keek het gezelschap naar de borden langs de weg met het opschrift 'Dit landschap wordt u aangeboden door de landbouwers'.

Een ludieke actie van de boeren tegen verstening van het landschap en de HST, de hoge snelheidstrein.

Excursiecommissie en secretaris: dank voor uw inspanning.

En voor hen die niet meegingen: jammer, wij misten u en u miste veel.

Bij de volgende excursie rekenen wij op u!

J. van der Spck

De groenteveiling van Harderwijk

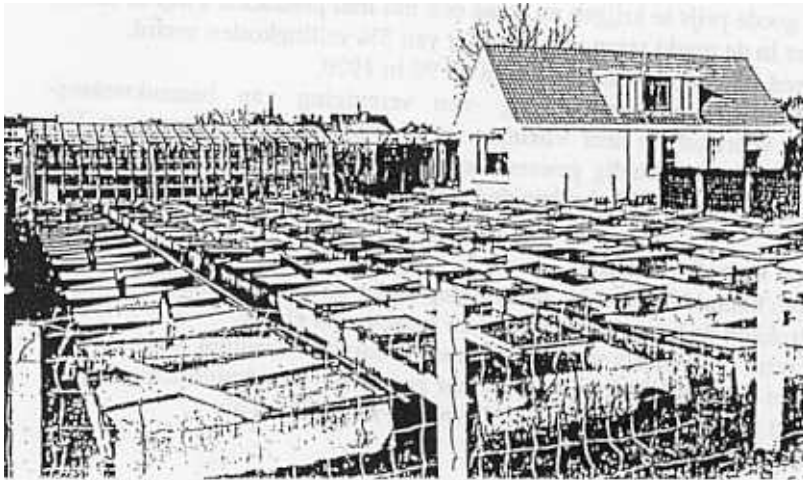
door J. van der Spek

Door oplettendheid van de heer M.Kappers is het archief van de voormalige 'Coöperatieve groente- en aardappelveiling Harderwijk en Omstreken' behouden gebleven. Een team, gevormd door wijlen mevrouw Molenkamp en de heren C.F.Falch en M.Kappers, ondersteund door mevrouw Kappers-van Randen heeft met veel zorg hieruit een overzicht van de geschiedenis van de veiling gedistilleerd.

Op mij rustte de taak er een verhaal van te maken.

Tuinbouw rond Harderwijk

Hoewel Harderwijk algemeen als oud-vissersplaats bekend is moet erkend worden dat een belangrijk deel van de bevolking zijn bestaan vond in de land- en tuinbouw. In de eerste helft van deze eeuw werden de gronden rond de stad nog voor dit doel benut. De *Stadsweiden* spreken voor zich. In de *Stadsdennen* werden vooral aardappelen en rogge verbouwd. De streek tussen Friese gracht/Hierdenseweg en Verkeersweg was het domein van de tuinders. Zij kweekten groenten, fruit en op beperkte schaal bloemen en planten. De teelt vond voornamelijk plaats op de koude grond, deels onder zogenaamde éénruiters (platte glasbakken) en later in een paar kassen. De kwekers vonden er met hard werken een doorgaans karig bestaan in. Aparte vermelding verdient de teelt van bessen - vooral zwarte. Een grote kwekerij van Vitringa lag tussen de Friese gracht en de Doelenmuur/-straat. Ook aan het Haakse pad en op de plaats van het huidige Weideheem stonden flink wat bessenstruiken.

Tuindersbedrijf van de gebroeders Van Straaten
aan het Haaksepad
Op de voorgrond éénruiters

De oprichting van de groentevceiling Harderwijk e.o.

Initiatiefnemer tot de oprichting was de heer O. van der Wal. Hij was in 1918 benoemd tot directeur van het gemeentelijk levensmiddelenbedrijf, dat in de Vijhestraat en later op de Vismarkt was gevestigd. Dit bedrijf had tot doel de door de Eerste Wereldoorlog ('14-'18) ontstane voedselschaarste voor de Harderwijkers en de ruim 3000 hier verblijvende Belgen zo goed mogelijk op te vangen.

Op een bijeenkomst van tuinders op 9 april 1919 werd een voorlopig bestuur gevormd bestaande uit de heren Hulsteijn, bloemist uit Ermelo;

J. Hieter, fruitkweker aan de Hogeweg; O. van der Wal; J.Kruihof, tuinder van Huize Hulshorst; J.Jansen, fruitkweker aan de Stadsdennenweg en Th. van Maanen, fruitkweker aan de Weiburglaan.

Zij zorgden vervolgens voor statuten en een huishoudelijk reglement. Zij lieten geen tijd verloren gaan, want al op 24 april 1919 werd in lokaal Obadja de eerste algemene ledenvergadering gehouden. De 38 aanwezigen keurden statuten en reglement goed, stelden de contributie vast op f2,50 per jaar en een veilingpercentage van 5% voor leden en 8% voor niet-leden. Als dagelijks bestuur werd gekozen: de heer Kruihof, voorzitter; Van der Wal, secretaris en Hieter, vice-voorzitter, tevens veilingmeester. De heer H.Hoeve, stadsomroeper, werd benoemd tot afslager, tegen 1% van de opbrengst. Het bestuur werd op pad gestuurd om een ruimte van de gemeente te huren. Na enkele mislukte pogingen slaagde het bestuur er vrij snel in de boterhal aan de Markt te huren. Op vrijdag 13 juni 1919 werd de eerste veiling gehouden. In 1919 werd al een omzet van f 59.812,- gehaald.

Waarom sloeg het idee om een veiling op te richten aan?

Tot dan toe moesten de tuinders hun producten zelf zien af te zetten aan de handelaren en particulieren. In deze verbrokkelde markt was het voor de tuinders moeilijk een goede prijs te krijgen en soms ook om hun producten kwijt te raken. Samen sterker in de markt staan was het offer van 5% veilingkosten waard.

Het succes deed het aantal leden toenemen tot 96 in 1920.

Toenadering tot de bessenvereniging -een vereniging van bessenkwekers- mislukte. Hun voorman, de heer Vitringa, voelde niets voor een samengaan. Het was misschien ook niet handig geweest hem niet te betrekken bij de oprichting van de veiling. Later -in 1923- hebben de bessenkwekers zich toch aangeloten.

Wel en wee van de veiling

De eerste jaren kampte het bestuur met verloop onder de bestuursleden.

In 1920 vertrokken de heren Van der Wal en Jansen naar elders.

T.Kappers kwam in de plaats van Van Maanen. Voorzitter Kruihof was in ieder geval een constante factor en dat 26 jaar zo blijven. De administratie kwam ook niet geruisloos van de grond. De heer Van Dijk was als administrateur aangesteld.

De in 1919 benoemde kascontrolecommissie (Hemeltjen, Hieter, Kappers) kreeg geen inzage in de boeken. Na een besluit de gelden bij de administrateur weg te halen en bij de penningmeester onder te brengen startte een nieuwe kascontrolecommissie (Vermeer, Kruithof, Kappers), die constateerde dat de boekhouding te ingewikkeld was opgezet om een oordeel te kunnen vellen.

In 1921 werd de boekhouding omgevormd naar het model van de Nijkerkse veiling. Ook dit model leidde niet tot een verbetering van controleerbaarheid. In 1922 werd de administrateur dan ook ontslagen. In zijn plaats werd de heer Veen -een beroepsmilitair- benoemd. Daarmee was het leed geleden want tot zijn overplaatsing in 1927 heeft Veen de administratie tot tevredenheid gevoerd.

Maar ook de leden zorgden regelmatig voor problemen. Buiten de veiling om verkopen en zo de 5% kosten in de zak houden was een steeds weerkerend euvel. Na waarschuwingen werden leden geroyeerd. Via een generaal pardon werden ook wel weer zondaars toegelaten. Als een rode draad loopt dit door de geschiedenis heen.

In 1922 werd besloten een eigen veilinggebouw te stichten. Men kon een terrein aan de stadsbleek in erfpacht krijgen en de gemeente bood barakken van het Belgenkamp te koop aan. Er was echter slechts f 850,- in kas. Toch waagde men de stap. Architect Van Lonkhuizen maakte een ontwerp. Moed wordt beloond , want men slaagde erin f 4200,- bijeen te brengen.

1922 was bovendien een goed jaar voor de veiling: er was een batig saldo van f1113,-. De heer Smink huurde in het nieuwe gebouw een hoekje voor de verkoop van alcoholvrije drank. Op 20 april 1923 werd het veilinggebouw geopend. Wat nog ontbrak was een afmijntoestel, in de volksmond een veilingklok genoemd. Na een jaar van uitstel wegens financiële redenen werd in 1924 met een lening een afmijntoestel gekocht. Er was ook een koperstribune met drukknopjes nodig om de klok stil te zetten. In 1928 werd het gebouw vergroot. In de jaren '30 werd er elektrische verlichting aangebracht. Het bestuur zette zich ook in voor verbeteringen, en serviceverlening aan de bedrijfstak: inkoop van goede zaden, van aardbeienplanten, van rietmatten voor de éénruiters. Ook werd er een excursie naar de glastuinbouw in Vleuten georganiseerd en een tuinbouw-wintercursus. Kruithof gaf hierin groente-voorlichting, A.Hemeltjen bloementeel en de heer Van Poolen, hoofd van de school te Leuvenum gaf scheikunde. 's Heerenloo werd toegestaan rechtstreeks als koper op te treden op de veiling en met de FINO-fabriek werd een contract voor het leveren van soepgroenten afgesloten.

De Tweede Wereldoorlog liet ook de veiling niet onberoerd.

Er waren verplichte leveranties aan de bezetter, streng toezicht van de Crisiscontroledienst op het leveren van de volledige productie aan de veiling en evenzovele ontduikingen daarvan door zwart verkopende kwekers. Zaad en kunstmest waren tenslotte bijna niet meer te krijgen.

Coop. Fruit en Groentenveiling
voor HARDERWIJK en OMSTREKEN.
O-O-O-O-O

10 Aug 1941

L A A T S T E W A A R S C H U W I N G ! ! ! !

Het Bestuur der Coop. Fruit, Aard, en Groentenveiling richt zich langs dezen weg, niet alleen tot hare leden, doch ook tot allen die groenten en of fruit te verkopen hebben : Gij allen weet dat het streng verboden is uw producten - hetzij particulier, hetzij aan den handel - buiten de veiling om, te verkopen. Zeer streng zal er tegen hen die zich hieraan niet houden, worden opgetreden. Zelfs is het niet uitgesloten dat uw geheele oogst in beslag zal worden genomen.

Bovengenoemd Bestuur meende derhalve alle Telers en Kweekers voor het laatst ernstig te moeten waarschuwen !

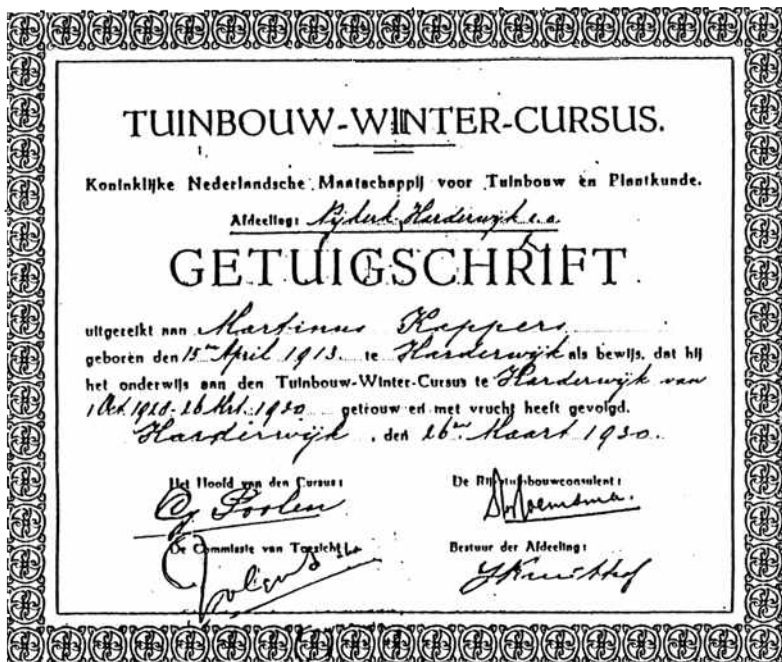
Ieder die een en ander te verkopen heeft op het gebied van groenten en fruit, IS VERPLICHT uitsluitend over de veiling te verkopen.

K 5136.

Het Bestuur.

Buiten de veiling om verkopen was
in de oorlog een economisch vergrijp

*****

De veiling deed meer dan handel drijven

Na de oorlog trad de teruggang in voor de groenteteelt en dus ook voor de veiling. De Hardervijkse kleinschalige bedrijven gingen steeds meer achterlopen bij de grote teeltgebieden elder in het land. Grossiers kochten daar in en leverden aan de winkeliers alhier. De zonen van de kwekers zagen in vele gevallen geen brood meer in voortzetten van het harde bestaan van hun ouders, gingen ander werk doen of begonnen ergens anders (Vleuten, Zutphen) een bedrijf.

De stadsuitbreiding slokte tenslotte de grond op. In de opeenvolgende naoorlogse uitbreidingsplannen is overigens goed te zien dat de tuindersgrond lang is ontzien. Diverse malen is er in de loop der jaren contact geweest met het bestuur van de eicveiling om tot samenwerking te komen. Daar bestond steeds de wens zelfstandig te blijven. In 1947 tenslotte was de economische situatie zó veranderd dat beide verenigingen samensmolten met als werklocatie het gebouw van de groenteveiling.

Hier houdt in feite de geschiedschrijving van de opeenvolgende secretarissen op. Op 5 oktober 1947 deden voorzitter A.Jansen, secretaris W.Bos en bestuurslid Mons het licht uit. De nieuwe gezamenlijke veiling heeft nog gefunctioneerd tot 1972. Toen kocht de gemeente het pand op.

Veilinggebouw gezien vanaf de Hierdenseweg
foto M.Kappers

In 1977 werd het gesloopt ten behoeve van de aanleg van de verlengde Selhorstweg. Over enkele jaren zal er zelfs geen open plek meer zijn die herinneringen oproept aan de grote groene loodsen.

Impressie van een veilingdag

In een interview met de heer J.Tromp, oud-groentehandelaar in de Luttekepoortstraat, hebben wij een indruk gekregen hoe een koper de veiling beleefde.

"De kwekers zetten voor de veiling hun producten op hun vaste plaats in de veilinghal. De kopers bekeken de waren op kwaliteit. De naam van de kweker zei ook al veel. De kopers wisten wie goede grond had, zorg aan zijn producten besteedde en al of niet foetelde met gewicht e.d. De kopers hielden bij de inspectie van de waren ook elkaar in de gaten. Door wel of juist niet aandacht aan een bepaalde partij groente of fruit te geven, kon men wel eens een mede-koper op een dwaalspoor brengen over de eigen interesse en hem zo bij het veilen net te vlug af zijn. De lege kisten werden intussen bij de kistenknecht ingeleverd, die daarvan aantekening hield.

Als de veiling begon namen de kopers hun vaste -jaarlijks gekochte- plaats in achter hun genummerde drukknopje. Ik had nummer 4. De veilingmeester, Jan van Os, begon iedere veiling met de producten van een andere kweker, zodat deze bij toerbeurt als eerste, in de middenmoot of als laatste aan de beurt kwam. Lopende de veiling konden de prijzen immers nogal eens wisselen. Zo werden risico en kansen eerlijk verdeeld.

De veilingmeester hing de prijs op boven de verwachte maximale opbrengst, d.w.z. hij bracht de wijzer van de klok op dat punt en liet hem dan terug lopen tot een koper hem met een druk op zijn knop tot staan bracht. In de klok lichtte dan het kopersnummer op. De veilingmeester noteerde koop, prijs en koper op het veilingbriefje voor de latere afrekening. De koper hield vanzelfsprekend ook aantekening van welke kweker hij wat had gekocht en tegen welke prijs. Zo werden alle aangevoerde partijen afgewerkt. Een enkele keer werd een te late aanvoer, b.v. aarbeien, voorbereiden voor de kopertribune, zodat ieder de waren alsnog kon zien. Wij waren met goed 40 kopers, meest groentehandelaren uit Harderwijk, Ermelo, Nunspeet, Elspeet en enkele grossiers. Naar goed nederlands gebruik hadden wij een kopersvereniging. Lidmaatschap kostte een kwartje per week. Ik heb dat een tijdje moeten innen.

Geen dankbaar werk want ik moest soms meerdere malen terugkomen voor dat ene kwartje. Wij konden het overigens goed met elkaar vinden. Elkaar te slim af zijn bij het mijnen, was een sport. Goed inkopen voor een collega die niet op de veiling kon komen hoorde er eveneens bij. En via de vereniging invloed uitoefenen op het veilingbestuur. Wij hielden immers met het betalen van de veilingkosten mede de veiling in stand. Er was drie maal per week veiling, op maandag, woensdag en vrijdagmiddag. In de tijd van de verse groente werd er ook wel 's morgens vroeg geveild, omdat de huisvrouwen om 12 uur verse groente op tafel wilden hebben".

Het veilinggebouw kort voor de sloop
foto Veluws Museum

LEZING TIJDMETING

door de heer F.J. Reith

op donderdag 12 september 1996 (zie agenda blz 1)

In onze tijd is het niets bijzonders meer om de tijd in honderdsten van één seconde te meten. Voor ons is het dan ook haast onvoorstelbaar, dat onze verre voorvaders geen enkele behoefte hadden om de tijd te weten of te meten. Er was geen sprake van jaartallen, maanden weken of dagen. Laat staan uren, minuten of seconden.

Hoe heeft dit fenomeen zich ontwikkeld? In het begin waren er slechts kalenders en nu zijn er zelfs atoomklokken. Daartussen ligt 6000 jaar!

Daarover gaat dit verhaal. Het begint in Mesopotamië 4000 v Chr en eindigt in Nederland in 1912, toen ook wij de internationale tijdzones gingen erkennen.

In de loop van de presentatie worden ook instrumenten voor mechanische tijdmeting aan de orde gesteld, tot op het moment dat Christiaan Huygens in 1657 het slingeruurwerk construeerde.

Wat u op deze avond gepresenteerd wordt is beslist geen diepgravende, wetenschappelijke verhandeling. Het is een verhaal van een amateur-klokkenliefhebber, die geboeid is door de ontwikkeling op het gebied van tijdmeting. Voor een paar gulden koop je vandaag een quartz-horloge met een zeer grote ingebouwde precisie. Maar daar ging heel wat aan vooraf!

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

HOLLAND

We waren vroom, gereformeerd, en overdreven
de psalmen staan ons nóg in het gezicht geschreven
we waren preuts met sjieke katholieke klokken
we droegen hoog-gesloten halzen, lange rokken

toen kwam de nieuwe tijd met eigen nieuwe wetten
en Holland barstte uit historische corsetten
we bloeiden open en we kropen uit de schulpen
en uit het water, uit de molens en de tulpen

de vissersjongen ging de hippe vogel spelen
en boerderijen werden geurende bordelen
maar altijd meldt zich nog een log en stug verleden
kom je dingen tegen die we vroeger deden

de blauwgeruite kiel is al te snel gekrompen
er groeiden veel te hoge hakken aan de klompen
en daarom loopt geen land ter wereld al zo lang
zo eigenwijs te tobben met 'de overgang'

Contactadressen werkgroepen:

Harderwijk-Hierden

N.C.R.de Jong
Beethovendreef 13
3844 AR Harderwijk
(0341)421342

Open Monumentendag

zie N.C.R.de Jong

Groenteveiling

M.Kappers
Smeepoortenbrink 36
3841 EM Harderwijk
(0341)412491

Recente Historie

A.F.van Eeden
Bunschotenmeen 35
3844 HE Harderwijk
(0341)414136

Archeologie

zie N.C.R.de Jong

Genealogie

J. Duinkerken
Grote Poortstraat 33/g
3841 AK Harderwijk
(0341)422916

Excursiecommissie

mevr C.Andel
Brouwersteeg 11
3841 EK Harderwijk
(0341)416828

Kleine Historie

diverse

Herdenking oprichting

Gelderse Academie

zie J.J. Hilbers

Viering 25-jarig jubileum

Herderewich

J.J.Hilbers
Rietgorsmeen 80
3844 ZV Harderwijk
(0341)414195

LET OP!

Insturen van kopij vóór iedere 15e van de middelste maand van het lopende kwartaal.

Hulpje:

kopij inzenden vóór 15 november 1996 voor de uitgave januari 1997

vóór 15 februari 1997	april 1997
vóór 15 mei 1997	juli 1997
vóór 15 augustus 1997	oktober 1997
vóór 15 november 1997	januari 1998